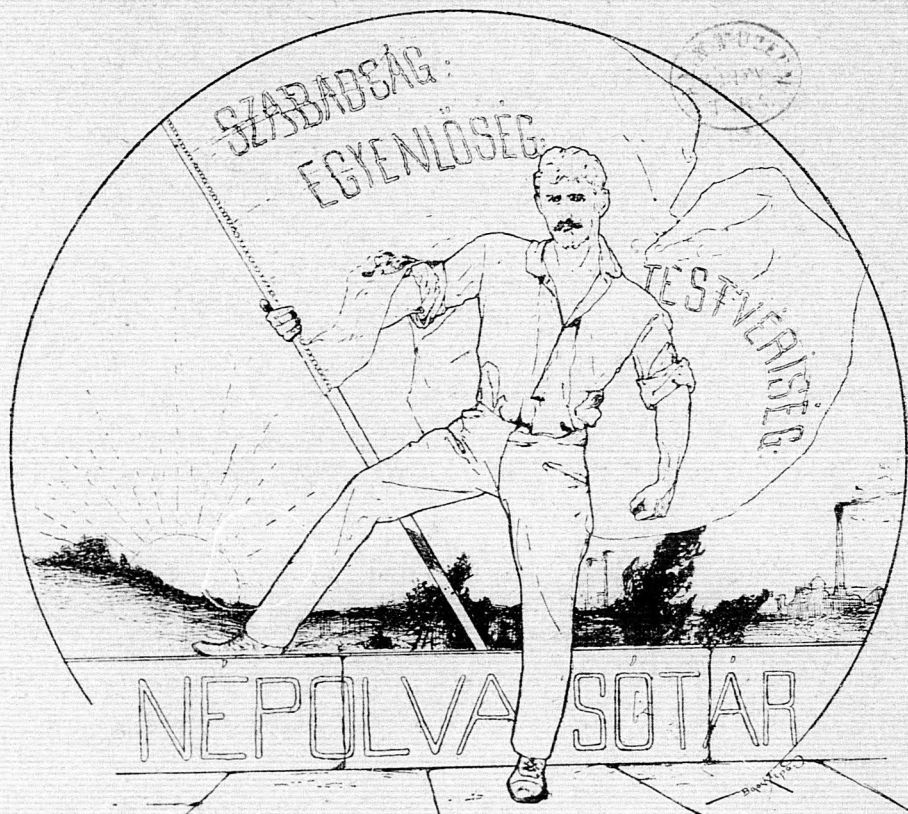

NÉPOLVASÓTÁR

SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYTERJESZTŐ HETILAP.

SZERKESZTI

ÉS

KIADJA

MEZŐFI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG

ÉS

KIADÓHIVATAL

GARAI-UTCZA 32.

AHOVÁ A MEGRENDELÉSEK INTÉZENDŐK

Tartalom: Ábel és Kain. (Szilágyi Géza.)
 — Minden mindenkié. (Kropotkin Péter hier-
 czeg.) — Jézus. (Weitling Vilmos.) — Zug a
 gép. (Ada Negri.) — Kenyeret. (Steiner Bruno.)
 — Az emberiség jóltevője. — Az alvó oroszlán. —
 Románzom. (Lenkei Henrik.) — Tudományok
 és találmányok köréből. — Különfélék. — Szellem-
 szikrák. — Humor. — Világkrónika. — Szerkesztői
 üzenetek. — Talány

➡ Egyes szám ára 10 krajczár. ➡

Kérjük a budapesti megrendelőket, hogy vasárnaponként otthon nem létükben ne felejtsék el hozzátartozóikat utasítani, hogy a „Népolvasótár“ füzetét tíz krajczárért vegyék át.

*

Előfizetők, a kik postán kapják a füzeteket, ha azokat pontosan nem kapják meg, levelezőlapon értesítsenek és rögtön gondoskodunk a postán elveszett füzet pótlásáról.

*

Minden lakásváltozásnak azonnal való pontos bejelentését kérjük a kihordóknál vagy levelezőlapon a kiadóhivatalba.

*

Ha fővárosi megrendelőink nem kapják vasárnaponként pontosan házhoz hordva füzeteinket: értesítsenek és gondoskodunk róla, hogy ez többé ne forduljon elő.

*

Vidéki bizalmi férfiainkat kérjük, hogy hetenként pontosan lehetőleg mindenkor szerdáig eszközjék a leszámítást.

*

A „Népolvasótár“ 4. rendkívül tartalmas füzete képpel május 23-án vasárnap jelenik meg.

*

Vidéki barátainkat kérjük, hogy ismerőseiknek, barátainknak ajánlják a Népolvasótárt.

*

Új megrendelők megkapják az eddig megjelent füzeteket is. Ugy szintén a jutalomkönyvet Bébel Ágostonnak „A nő és a szocializmus“ című vaskos művét.

*

Vidékről, kik még nem számoltak le: sürgősen kérjük, hogy tegyék meg.

*

A „Népolvasótár“ előfizetési ára negyedévre 1 frt 20 kr. Fizethető 60 kros részletekben.

*

A haladás, felvilágosodás és az emberszeretet minden hívének, de első sorban a munkásnépnek kötelessége terjeszteni füzeteket.

NÉPOLVASÓTÁR

3. szám.

Budapest, 1897. május 16.

I. évfolyam

Szerkeszti és kiadja MEZŐFI VILMOS.

☼ Szerkesztőség és kiadóhivatal Garai-utca 32.

Ábel és Kain.

— Irta: Szilágyi Géza. —

I.

Ábel faja, mosolyg rád Isten;
Alugy, — egyél, igyál vidáman.

Kain faja, a sárban ott lenn
Fetrengj s halj meg nyomoruságban.

Ábel faja az angyaloknak
Tömjéned illata mi kedves!

Kain faja, melyet rád róttak
A gyötrelemnek vége nem lesz?

Ábel faja, nő a vetésed,
Lám a te barmod mily kövér lesz;

Kain faja, hallod, a béled
Morog mint vén kutya, ha éhes,

Ábel faja, ugy-é meleg van
Tüzhelyeden, az ősi házba?

Kain faja, rút haragodban
— Szegény düvad — dideregj fázva!

Ábel faja, csak szaporodj el!
Kincsed nemzője kisdedeknek.

Kain faja — égő sziveddel —
Parancsolj forrongó erednek!

Ábel faja, miként a féreg
Erdő fájába, nőssz duskálva.

Kain faja, im itt ösvényed:
Vonszold családod a halálba.

II.

Hej! Ábel faja, tetemed
Még trágya lesz a párás földre!

Kain faja, még nem lehet
Nagy munkád teljesen betöltve.

Ábel faja, lásd szégyened:
Vadásznyárs a vasat legyőzte!

Kain faja, fel, vívd az eget
És vesdd le az Istent a földre!

Minden mindenkié.*

— Irta: Kropotkin Péter herczeg. —

Minden a mi van, közös társadalmi munka eredménye. Ama gépeket, a melyeket manapság, mint az emberész csudáit megbámulunk, a feltalálók ezrei készítettek elő. Tudásunkat, művelődésünket előttünk élt költők, írók és tudósok ezrei teremtették meg. Ezeket is a megelőző századok irodalmi és tudományos vívmányai birták arra, hogy teremtsenek. A munkásoknak egész sokasága dolgozott, hogy megtudjanak élni, hiszen egész életműködésük csak úgy magyarázható meg, hogy környezetük hatott rájuk.

Annyi bizonyos, hogy egyes feltalálók lángesze többet lendített az iparon és kereskedelmen, mint valamennyi tőkepénzes. Ámde a lángész éppen úgy eredménye a megelőző nemzedék munkásságának, mint minden egyéb.

Mert szükséges volt az, hogy az emberek százezrei lassan-lassan, fokozatosan haladjanak a gőz, a villany ismeretéhez. S ha mi, a tizenkilencedik század gyermekei, a gőzt, a villanyt fel tudjuk használni és alkalmazni tudjuk: ez csak onnan van, mert a megelőző esztendő tapasztalásai szinte önkéntelenül vittek eme találmányok felfedezéséhez és alkalmazásához.

Ha Watt, a gőzgép első lángeszü feltalálója nem talált volna munkásemberekre, a kik értették a gép készítését, a kik tudtak olyan készüléket előállítani, amelybe a gőz működését kifejthesse: vajjon hány év telt volna még el, míg az emberek megismerik a gőz erejét?!

* Kropotkin herczeg a Londonban élő anarchisták szellemi vezére. Természetes, hogy elveitől, felfogásától és harcsmórájától óriási úr választ el bennünket. Az anarchisztikus eszmét a rendszerbe foglalt örültség tanainak tartjuk. Azzal tehát semmi közösséget nem vállalunk. Ez azonban nem tart vissza attól, hogy egyes kiváló szellemi képviselőinek fejtegetéseit, a mennyiben azok a mi felfogásunknak is megfelelnek, érdemük szerint ne méltassuk. Ilyen érdekes és minden tekintetben találó felfogás nyilvánul ebben a cikkben is.

(A szerk.)

Minden gépnek, minden találmánynak ugyanaz a története. Átvirasztott éjszakák sorozata, hiábavaló, de mégis eredményes munka, csalódások és apró sikerek sokasága, a melyekből egész nemzedékek kivették a részüket. Ismeretlen munkások kezdtek el valamely találmánynak az alapjait lerakni, ismeretlenek évtizedeken át tökéletesbitették, kiegészítették a találmányok eszméjét, míg végre jött egy, a ki levonta a tanúságot az előző nemzedékek munkájából és felfedezte azt, a mi már régen meg volt, csak felhasználni nem tudták. Egy szóval minden új találmány ezer feltaláló munkájának eredménye.

A tudomány és az ipar, a tudás és alkalmazása, a találmány és felhasználása, a mely ismét újabb találmányokra vezet, az agymunka és a kézi munka — a gondolat és az izomerő — mindez szoros összhangban, összefüggésben állanak egymással. Minden találmány, minden haladás, az emberi gazdagság minden fokozása a múlt és a jelen összességének, tehát az egész társadalomnak faj és kézi munkájából ered.

Kérdjük ezek után: minő jognál fogva tulajdoníthatja el valaki a maga számára az összesség eme munkájának legcsekélyebb részét is, hogy arra ráfogja: „*Ez az enyém és nem a tiétek?!**”

J é z u s.

— Egy szegény bűnös evangéliuma. —

Irta: Weitling Vilmos.

A reménység. II.*)

Amott az uteza sarkán botjára támaszkodva egy fáradt öreg ember esdő pillantásokat vet az elhaladókra. Alamizsnát remél, hogy halvány élete lángját, a melynek taplója mások lámpájában ég el, tovább táplálja. *Mi szegény bűnösök, nem osztozunk reménységében.*

Én szegény, szerencsétlen teremtes, zokogja itt egy öreg anya, hát igazán csak szomorúságra születtem!? Édes istenem, mivel érdemeltem meg ezt a kemény sorsot, hogy öreg napjaimra egyetlen gyermekem magamra hágy. Oh, csak magához venne a jó isten, hogy kinjaimnak végük szakadna!

— Ne essék kétségbe, bizzon istenben, a ki meghallgatja az özvegyek és árvák jajjait! Vigasztalja a pap. *Amde mi szegény bűnösök nem bizakodunk ebben.*

Ime, ismét vissza kell térnem üres kosárral, üres gyomorral! Söhajtja megint egy másik. A szomszédasszony megtagadta a köl-

*) Lásd a Népolvasótár 2. számát.

esőnt, a pék nem ad több kenyeret hitelbe, a zálogházban nem akarnak adni ezekre a rongyokra; pedig három éhes gyermek és beteg anyám várakoznak rám és holnap házbért vár a háziur. Jó isten, légy szánalommal irántunk, szegény teremtményeid iránt! Küld le irgalmas angyalodat, a ki kimentsen ebből a nyomoruságból. *Mi szegény bűnösök nem várakozunk arra az angyalra.*

Oh, én üldözött állat, mi mindent kell még végig szenvednem ezen a világon!? Sóhajtja megint egy. Már mióta beteg öreg édes anyám, a gyermekek egész nap nem hagynak nyugton, majd ez, majd az hiányzik, mindenről nekem kell gondoskodnom és most végezetül a férjem is a betegágyba dől. Ezt már ki nem állom, ha nem lesz máskép, a vízbe ugrom!

— Legyen állhatatos kedves asszonyság, a jó isten odafönn a mennyekben kárpótolni fogja minden szenvedéseért! Vigasztalja egy jóindulatu, potrohos szomszéd. *Mi szegény bűnösök erre nem sokat adunk. Ezek nem a mi reménységeink.*

Ellenben várjuk azt az időt, a mikor a szegény embernek életeért nem kérni és koldulni kell, hanem, a mikor helyét, úgy mint a többi, a jóságos természet dusan terített asztalánál ő is elfoglalhatja. Várjuk azt az időt, a mikor nem kell üres kosárral, üres gyomorral ácsorogni, a mikor senki sem lesz kénytelen szomszédjától kölcsönözni, a mikor nem lesz szükség zálogházakra és nem lesz bért követelő háziur. Várjuk azt az időt, a mikor családjáról, betegeiről és gyermekeiről nem a gyengének kell egyedül gondoskodnia, a mikor senki sem lesz annak a kisértésnek kitéve, hogy kétségbeesésében életét vegye, mert nincs miből megélnie.

Az örök életben, a másvilágon nyújtandó kárpótlásban nem reménykedünk addig, a míg idelelni nincsen jobb sorsunk. Ellenben *reméljük*, hogy nemsokára másképen és jobban lesz minden. *Reménykedünk* egy gondtalan, boldog életben, a minden emberre egyenlő igazság bekövetkezésében. Az önzés találta ki a másvilági üdvösséget, mert kinésszomjának erre szüksége volt. Mi szegény bűnösök nem kívánjuk, hogy a más világon jobb legyen sorsunk, mint a milyen jó lehetne már ezen a világon. *Reméljük*, hogy megjavul, még pedig rövid időben már idelelni a sorsunk. Csak ha eme reményünk teljesüléseért erősen dolgozunk, mozdítjuk elő amazt, csak ha a földi *biztosan elérhető* jólétnek mindannyian részeseivé válni törekszünk: könnyítjük meg a tulvilági boldogság utját.

Türelem és bátorság!

Az ige, mely még röviddel ezelőtt észrevétlen és alig hallha-

tóan, mint a füvek közé rejtett apró patakocskák csörgedezése siklott el füleink mellett: ime zugó vizár lett, a mely megtörik ugyan a régi társadalom tavain, de csakhamar meglesz a menydörgésszerű gátszakadás.

Ezért reméljük!

Zug a gép.

— Irta: **Ada Negri.** —

Zug, bömböl a gépezet, ünnepies zaj
Emelkedik a magas égnek:
Mint saskeselyü tör a fellegeken át,
Büszkén hasogatva a léget.

Zug, bömböl a gép s vele egy nyomorultnak
Sirása, nyögése, sóhaja;
Szétzúzta a gép gyilkos foga-karma,
Fiatal éltét kirabolva.

Mely szijnak, aczélnak, a gőznek, a tűznek
S csavaroknak uralgva parancsol:
Ez az örök éber szörnyeteg is oly
Részeg lesz ez iszonyu zajtól.

Örjögve, kaczagva erősödik, enyhül,
S fékezve, lihegve szűnik meg . . .
Aztán zakatol s baljósolata hurráh
Emelkedik a magas égnek.

„Föl, társak az új munkára serényen,
A fáradalom nemesítsen;
Vár: fejsze, fűrész, a balta s a csákány:
Föl, tárva az isteni verseny.

Eretek dagadozik az életerőtől,
Csókdos a napnak arany sugára:
A derüs ég illatozó levegőt nyújt,
Tápot ad a föld dús talaja.

Föl, társak újabb kísérletezésre,
Szabadabb kor int tifeletek . . .“
Zug, bömböl a gép, baljóslatu hurráh
Emelkedik a magas égnek.

Fordította: **Mikler Gusztáv.**

Kenyeret!

— Elbeszélés az életből. —

Irta: Steiner Bruno.

A gyár kapuja előtt nagy tolongás volt. Férfiak, asszonyok állottak sorfalat a bejárat előtt úgy, hogy a kapus csak nagy ügygyel-bajjal volt képes visszaszorítani a bemenni akarókat. Ezek a sovány, beesett arczu emberek, a kikről lógott a ruha és a kiknek szemeiből kiritt az éhség, munkát akartak.

A szövőgyár közhirre tétette, hogy szüksége van egy sereg munkásra. Erre a hirre jöttek itt össze, eleinte tizen, azután százan. Kemény tél volt, nagy a nyomoruság és kevés a munka. Mindenünnen elbocsátották a munkásokat...

A szövőműhelyben zúgtak a kerekék és szőtték a szálat, a szálat, a szálat.

A hatalmas gyárkéményből nagy, fekete füstfelhők gomolyogtak a magasba, a fütők pazarul rakták a szenet a gőzkazán alá és odakünn munkára várt, reménykedett száz és száz nyomorult.

— Munkát! Munkát!

A kapu csendesen kinyillott, hogy kis csoportokban bejöheszenek a munkások. A kiket beengedtek, a kapushoz mentek könnyörögni.

Egy fiatal asszony lépett a kapu elé. Csinos volt, bár a gond és nyomor meghalványították arcját. Nem tudott szólani, olyan erősen dobogott a szíve. Gyermekeire gondolt, a ki odahaza rongyosan, hideg szobában várja a mamahozta kenyeret. „Nincs önre szükségünk! Elegen vannak már“ mondotta könnyörtelen ridegséggel a gyár hivatalnok. Fel sem nézett a könyvből, a mely fölé hajolva dolgozott.

A nő megijedt. Szinte szédült, meg kellett fogódnia, hogy el ne essék. Összeszedte magát és elvándorolt. A mikor a kapu előtt várakozó többi nyomorultak meglátták az első kifelé jövőt, zúgni kezdtek. A fiatal nő egy szót sem szólt és mégis mindegyik meglátta rajta, hogy odabenn nem osztogatnak több munkát.

Vége, nincsen több munka, nincsen már reménység, vissza kell menni a proletár lyukakba, tovább éhezni, fájni és kétségbeesni.

A leány lassu, ingadozó léptekkel tartott hazafelé. Siró magzatját karjára vette.

Hol maradt az apa?

Ki tudja, hol keres munkát? A szegény nő egészen magára van hagyva, hetek, hónapok óta. Kiadta az utolsó pénzét, utolsó rongyai a zálogházba vándoroltak és gyermeke éhezett. Homloka lángolt. Nem jutott eszébe, hogy ma még egy falatot sem evett. Az utolsó darab kenyeret odaadta a gyermekének. Egyedül, egyedül, magára hagyatva, él ebben a nagy városban. Se barátja, se rokona, semmi segítsége. Seholy menekvés, sehonnan segítség.

Éhen fog halni gyermekével. Hol melege volt, hoi meg fázott: rázta a hideg.

— Anyám éhezem!

Szólta a gyermek. Oh, mit tegyen. Mindent megkísérlett, hogy becsületesen keresztülvergődjék az életen. Nem ment, nem ment. Büszkesége megtörött, reménysége szertefoszlott, álmái egy szebb jövőről eltűntek, mint a pára. Kezébe vette a kis kézi tükröt. Belenézett. Szinte visszariadt, a mikor szokatlanul halvány arcát megpillantotta.

A légszeszlámpákat most gyújtották fel.

Gyorsan a szabadba sietett. Elhaladt a szövőgyár előtt, a melynek kivilágított ablakain keresztül látta, mint árnyékszerűen suhogtak ide-oda a munkások. Egy pillanatra megállt és ökölbe szoritott kezekkel némán megfenyegette a komor gyári épületet.

Vajjon mire gondolt? Torka kiszáradt, óriási súly nehezedését érezte a mellén. nyomta véghetetlen nyomorusága, a mely közös volt ezernyi testvérel.

Kis vártatva tovább ment. A nagy város villamos lángoktól kápráztatóan világos utcáiba tévedt. Szegényes ruházata daczára, észrevették a kőszáló ficurak.

Szerényen, lassu lépésekkel, félénken, dobogó szívvvel ment a szegény asszony. A fülében egyre zugott kis fiának szava:

— Anyám éhezem!

Nem akarta, hogy tovább éhezzék. Bármi történjék is, kenyeret, kenyeret akar szerezni.

S a ficurak sunyi módra másztak utána. Nem hiába tették. Az éhező gyermek ezen az estén kapott kenyeret.

Az emberiség jóltevője.

— Humoreszk. —

Szikszay éttermében gazdag ebéd mellett ül báró Pamlaghy Tuhutum. Körülbelül negyvennégy esztendőös lehet. Barátságos arca van. Sűrű, fekete körszakál és felfelé kunkorodó bajusz, arcának jellegzetes sajátságai.

A pinczér éppen eléje teszi a megrendelt rákokat és a finom tavaszi retket, a mikor mellé telepszik egy ismerőse, gróf Herényi Taksony.

— Hahaha, kedves báró, — így szól az ujonnan érkezett, — a mint látom, ön szereti a rákot.

A báró: Oh nem azért eszem. Minden ténykedésem oda-irányul, hogy az élet mostohasága miatt szenvedőkön segítsek. Százezer forint évi jövedelmem van. Ezt a pénzt mind a szegényeknek és a nyomorultaknak áldozom. Habár öt forint sok ezért

a néhány rákért, de szívesen kiadom, mert eszembe jutnak azok a sanyargatott halászok, a kik télen-nyáron csipőig a vízben gázolnak és rákásznak. S e mellett a legtöbb halásznak nagy családja van. Mi lenne a sorsuk, ha nemes emberbarátok nem fogyasztanának rákokat?

A gróf: Önnek igaza van báró ur, a közjóért áldozni kell.

A pinczér: Milyen bort szolgálhatok a méltóságos uraknak?

A báró: Hozzon egy palaczk tokajit.

A pinczér: Ó-tokajit?

A báró: Igen, mint rendesen.

A gróf: Ej, ej, báró ur, nem lesz drága, 25 forint egy palaczk ára.

A báró: A szegény földmivéseket tönkre tette a filoxera!... Így tehát kötelességünk, hogy gyámolítsuk őket... A közönséges, egyszerű bort mindenki iszsza és ezért gyorsan fogy, jobbfajta borok azonban csak nehezen találnak vevőket. Ez az oka, hogy miért iszom ilyen finom bort. Fáj a szívem, ha a szegény szőlőművelők nyomorára gondolok.

A pinczér: Parancsol még valamit méltóságos uram?

A báró: Hozzon egy adag fáczánt, de olyant, a melyet vadorzók szállítottak. Szegény fiuk, milyen nehezen keresik meg a kenyerüket. Barlangokban bujdokolnak, mindenki üldözi őket, de én, a nemes emberbarát, szánom a szegény szerencsétleneket. Hogy megvegyék tőlük a vadat, ime, azért eszem vadhust.

A gróf: Igazán báró ur, önnek nagyon jó szive van.

A báró: Nem tehetek róla. Ilyennek születtem. Mindig azon jár az eszem, hogyan járjak el, hogy a szegényeknek is haszna legyen belőle. Szégyelném magam, ha nem volnék szolgálatára a szegény népnek és hazámnak.

A főpinczér: Kérem méltóságos uram, a nemzeti színház előadása most kezdődik.

A gróf: Színházba megy báró ur?

A báró: Igen, támogatni kell a színművészetet. Az orfeumok tönkre teszik a színházakat, de azért vagyunk emberbarátok, hogy ezt ne tűrjük. Ezért járok a színházba.

A gróf: Egyedül lesz a páholyában?

A báró: Nem, Lujzát várom... Ma este nem játszik.

A gróf: Ugy olvastam a lapokban, hogy az ön kis aranyosa, hehe, a herczig Lujzácska Pétervárra, az udvari operához szerződött. Igaz ez a hír?

A báró: Igaz. Én protezsáltam oda, én jártam ki ezt a dolgot. Nehány év múlva szerencsét fog csinálni ez a leány.

A gróf: Nem fél báró ur, hogy majd azt hiesztelik, hogy meguntta és szabadulni akart tőle?

A báró: Milyen igaztalan vád! Milyen igaztalan vád! Menynyi munkámba került, míg megszereztem a szerződést. Ilyen csunya vád. Igazán nem érdemlem meg. Mint nemes emberbaráthoz illik gondoskodni fogok Lujzácska családjáról. Lujzának van egy tizenhatéves nővére, most azt veszem gondjaim alá és a derék édes anyjáról sem feledkezem meg.

A gróf: Ismétlem báró ur, ön az emberiség jóltevője.

A báró (szerényen): Kérem, kérem. Csak kötelességemet teljesítem.

Az alvó oroszlán.

— Képpel. —

Éj borult alá a végtelen sivatagra. A délszaki vidék sötét, fekete, forró éjszakája.

Az emberlakatlan homokpusztában, fejét két hatalmas talpán nyugtatva, alszik a sivatag királya — az oroszlán.

Nehéz lélekzetvétele hallik csupán, csendes és nyugodt, erőből duzzadt tagjai pihennek.

De a legkisebb neszre felemeli sörényes fejét, megrázza azt és bösz ordítása félelemmel tölti el a pusztán áthaladó karavánt.

Eppen ilyen csendes, ilyen türelmes a jó nép is, ha nem bántják.

Csendes és türelmes, amíg meg nem unja a bántalmakat, de jaj, ha felébred, ha megelégelte az ingerkedést...

Hogy is mondja a halhatatlan Petőfi Sándor:

„Még kér a nép, most adjatok neki!

Vagy nem tudjátok mily szörnyű a nép.

Ha nem kér többé, hogyha vesz, ragad?

Nem hallottátok Dózsa György hírét?...

Ne ingereljétek az alvó oroszlánt...

Románézom.

*Ragyogó kép rossz keretben . . .
Hajh be nagyon is szerettem,
De kevély volt anyja, apja:
Szegény fiú meg nem kapja,*

*Nem volt kincsem, egy fityingem —
Szeretett a lánykám ingyen,
Hiven, forrón egy pár csókért
Szivből fakadt édes szókért.*

*Vége lett az üdvösségnek . . .
A lány maga vetett véget;
Beleunt a szerelembe,
Járni kívánt gyöngy-selyembe.*

*Teljesült a kívánsága . . .
A ruhája ezifra, drága,
Hintón ül a férje mellett —
Olyan akár a lehellet.*

*Olyan vézna, olyan sápadt . . .
A szemem is könnybe lábad.
Hajh be nagyon is szerettem . . .
Halovány kép díszkeretben!*

Lenkei Henrik.

Tudományok és találmányok köréből.

§ **A tea hatása.** Két német tudós komoly kísérleteket tett arra nézve, hogy a teának milyen hatása van a szervezetre. Kijött, hogy fokozza az izomműködést és a szellemi munkaerőt. Valahányszor számolással elfoglalt egyéneknek teát adtak, azok a számolási műveleteket sokkal gyorsabban és biztosabban végezték, mint azelőtt. Különösen a nagy figyelmet igénylő összeadási művelet ment könnyebben. Ezek a vizsgálatok is igazolják, hogy a tea élvezete haszonnal van a szervezet működésére, de megtanuljuk belőle azt is, hogy a tea nemcsak egyoldaluan hat, hanem jó hatással van úgy a testi, mint a szellemi munkára.

§ **Megfagynak-e a halak.** Általában azt a nézetet táplálták eddig, hogy a vízfolyások teljes és hirtelen befagyása, mint ez éjszakon gyakran megtörténik, a vízben levő halakat megöli.

Régnard francia tudós kísérletileg mutatta ki, hogy ez a föltevés helytelen. Lassanként hűtötte le egy akvárium vizét és azt látta, hogy a víztartóban levő potyka O foknál szunyadozni látzott. Uszonyai már nem mozogtak és kopoltyuinak a mozgása is sokkal lassabb lett. Két fok hidegnél a hal teljesen elszunnyadt-nak látszott, három foknál pedig úgy nézett ki, mintha élettelen volna. A mikor azonban azután fokozatosan és óvatosan újra fölmelegítették az akvárium vizét, a potyka ismét magához tért és csakhamar ép oly vigan uszkált a vízben, mint azelőtt. Régnard ezekután azt hiszi, hogy a sarki tengerekben, melyeknek a vize a mélyebb rétegekben sohasem hül le jobban, mint három fokra, a halak nem fagynak meg, csak megdermednek és a melegebb időjárás beálltával ismét fölélének.

§ **Törpék birodalma.** Egy dán kutató csoport, mely legutóbb Ázsia belsejében behatolt a Pamir területére, sok olyan helyet fölkeresett, hol európai ember azelőtt nem járt. Utjában az expedíció egy nagyobb területre akadt, a melyen még egészen civilizálatlan és tüzimádó népek laktak. Az egész területet méltán lehet nevezni a törpék birodalmának, mert úgy lakóik, mint házaik és háziállataik rendkívül aprók. A szarvasmarha nem nagyobb, mint nálunk a borju, a szamár egy nagyobb kutya nagyságát is alig éri el, a juhok olyan nagyok, mint egy pudli kutya. Pénzüik a törpéknek nincs, esereforgalomból élnek. Az asszonyok darabját 5—6 tehénért vagy 15 juhért veszik. Az ázsiai törpék nagyon félénkeknek mutatkoztak és az európai óriások láttára azonnal elfutottak és odvaikba menekültek.

§ **Vizen uszó fémek.** Régóta ismeretes és nagyobb természet-tani könyvekben is olvasható, hogy bizonyos fémek usznak a vizen, ha őket a vízre helyezés előtt jól bezsirozzák. Legujabban azonban egy amerikai természettudós a folyadékok felületi feszültségéről végzett vizsgálatai közben úgy találta, hogy fémek bezsirozás nélkül is usznak a vizen, a mi mindenesetre nagyon nevezetes és érdekes buvárlati eredmény. Legelőször különböző vékonyságu alumínium-drótból készült gyűrűről derítette ki ezt a jelenséget. Az alumínium-gyűrű mindenkor uszott a vizen, ha felülete vegyileg tökéletesen tiszta volt. Érdekes, hogy vegyileg tiszta üveg tökéletesen ugyanazon jelenségeket mutatta, mint a fémek. Egy mm. vastag és 5 cm. hosszú üvegrudak sokáig usznak a vizen. A mint azonban megtüzesítik őket és a lehülés után mindjárt kerülnek vízbe, alámerülnek. A vizen usznak ellenben, ha a lehülés után hosszabb ideig maradnak levegőn és azután tétetnek vízre.

§ **Az eszkimók vallása.** Érdekes adatokat mondott el egy amerikai egyesületben Dr. Cook ismert földrajztudós. Elmondta, hogy a föld éjszaki sarkán élő emberek, az úgynevezett eszkimók nem egy mindenható istenben hisznek, hanem sok istenben, melyeknek a száma végtelen. Minden embernek, állatnak és tárgynak meg van a maga szelleme, de a testi kényelmet, melyet mindennek elébe helyeznek, a vallás nem érinti. Az 1892-ik évi hosszú sarki éjszakán azt hallotta Cook, hogy egy család haldoklik. Mindenki

tudta, hogy a család éhen hal, de azért senki sem igyekezett segíteni rajta és a mikor Cook késznek nyilatkozott erre, egy fiatal asszony figyelmeztette rá, hogy nem kell a szellemek útjába állani. Az éhező család végre maga kelt utra, hogy segínyt kérjen. Az anya elbeszélte, hogy az apa gyermekét egy bizonyos helyre vitte, honnan egy szellem elvitte és cserébe lenyuzott farkas testét hagyta hátra, melyet aztán a földi családtagok elfogyasztottak. Cook azt hiszi, hogy az eszkimó család magát a gyermeket ette meg és az egész históriát csak azért eszelték ki, hogy ezt a borzalmas tényt elleplezzék. Az eszkimók rossznak mondják ugyan az emberhúst, de azért esetről-esetre ráfanyalodnak az emberévsre. A menyországot az eszkimók úgy képzelik, hogy ott mindig napfény és nyár van és az örökzöld természet tele iramszarvasokkal, madarakkal, fókákkal és czethalakkal. A Noé legendáját a következő alakban ismerik: A vízözön után csak egy ember menekült meg egy bárkán, a ki a hullámok elapadása után a sziklához érintett egy követ és a kő asszonygyá változott. Ez az emberpár volt az eszkimó hit szerint a későbbi emberesalád alapítója.

Különfélék.

? **Rabszolgakereskedés Afrikában.** Egy Afrikában élő európai ember nemrég felháborító leleplezéseket tett az Afrikában még mindig virágzó rabszolgakereskedésről. A fekete földrész 200 millió lakosának egy negyede, ugymond, ma is a legalacsonyabb rabszolgaság jármában nyög. A zanzibari szigeten és Pembaban, *hol az angolok uralkodnak*, 200.000 rabszolga van. Minden rabszolgára, ki a partot eléri, nyolez olyan rabszolga esik, ki utközben elpusztul. Minden évben 7000 rabszolgát csempésznek Zanzibarba és 11,000-et Arábiába. A fő-rabszolgakereskedők a mohamedánok, de nem kell azt hinni, hogy ezek leigázásával a rabszolgakereskedés megszűnik. A szülők eladják gyermekeiket, az adósokat és gonosztevőket elviszik rabszolgáknak. Afrika óriás területein a rabszolgák képezik a főértéket. Igavonó állatok gyanánt használják fel őket, kik elefántesontot, gummit és viaszt czipelnek a partvidékre és onnan európai termékeket vissza Afrika belsejébe. Az európai karavánok málhait is rabszolgák hordják. Az afrikai rabszolgaság kiirtása csak a mai társadalmi rend gyökeres megváltoztatásával volna elérhető.

? **Magasrangu ökrök.** Szósz szerint véve a dolgot, ilyenek csak Japánban vannak, azaz ott is csak voltak, egészen a legutóbbi császárné temetéseig. Azelőtt pedig az volt a szokás, hogy ha császárt vagy császárnét temettek, a gyászkoctit csak négy olyan ökör huzhatta, melyek közül az egyik egészen fekete, a második szintén fekete, de fehér homloku, a harmadik vörösfoltos fekete, a negyedik pedig fehérfoltos és fehérlábu fekete volt. Mihelyest a császár vagy császárné meghal, azonnal megindul a keresés az

egész országban, hogy az alkalmas ökröket megtalálják és ha megvannak, megfelelő rangra emelik őket, mert a japáni szokás szerint a császári párhoz csak a legfelső 16 rangba tartozók közelíthetnek. Ez év január havában, amikor a császár anyját temették, szintén a főntebb leirt szinezetű ökrök húzták a gyász kocsi, de mivel a fölvilágosultság szelleme úgy hozta magával, hogy ezentul Japánban is csak a kétlábuak lehessenek méltóságosak és kegyelmesek, a négylábu ökrök kinevezése elmaradt.

? **Ehető agyag.** Afrikában számos négertörzsnek, Japánban sok benszülöttnek nagyon kedves eledele bizonyos agyag, mely mint ehető föld általánosan ismeretes. Van olyanfélesége az ehető földnek, mely csemege gyanánt is szerepel. Az ilyen ehető agyag vöröses, igen lágy, zsiros tapintatu, rágás közben egyöntetűnek tűnik, a homoknak minden nyoma nélkül. Az élvezhetősége némelyek szerint abban van, hogy olyforma érzetet kelt, mintha valamelyes zsiros anyagot enne az ember. Azok, kik vele élnek, vékony darabokat vágnak belőle, nyílt tűzön megszáritják, megsütik és aztán eszik. Egy angol utazó újabban Uj-Zélandból is hozott ehető anyagot, melyet ott ember és állat (különösen a juh) egyaránt kedves eledelnek tart.

? **A köny mint gyógyszer.** Az az ősrégi keleti szokás, hogy a gyászolók könyeit összegyűjtik s gyógyszerül használják, a perzsáknál még most is nagyban divik. Minden temetésnél a szertartás fontos részét képezi a gyászoló gyülekezet könyeinek összegyűjtése. A gyászolók mindenike egy tiszta, kis szivacsot kap, melylyel szeméit s arcát kell száritania mindaddig, míg a könyek árja felszikkad. Temetés után a szivacsokat összegyűjtik s a papnak átadják, ki a könyeket készen tartott palaczkokba sajtolja, hogy aztán orvosszerűl használja.

? **Kiátkozott cserebogarak.** 1320-ban Avignonban, ma franciaországban, akkor még pápai tartományban a cserebogarak oly nagymérvű károkat okoztak, hogy a szegény föld népe kénytelen volt a pápához is orvoslatért folyamodni. Megfelelvén annak a régi elvnek, hogy meghallgatás nélkül nem lehet senkit elítélni, a főpap egyik kánonokot a panaszolt cserebogarak ügyészenek nevezte ki, két más magasabb pap pedig kiment az elpusztított földekre s a cserebogarakat a szentszék nevében harmadnapra a pápa székhelyére idézték, hogy ott igazolják magukat s a meg nem jelenőket átokkal fenyegették. Minthogy a cserebogarak a törvényszék előtt meg nem jelentek, nevükben ügyészek kifejté, hogy joguk van, mint más isten teremtményének, a nekik megfelelő táplálékot keresni és elmaradásukat azzal mentette ki, hogy nem biztosították számukra a szabad ide- s visszamenetelt. Ámde a törvényszék ítélete kimondta, hogy a terület összes cserebogarak kötelesek három nap lefolyása alatt, táblákkal megjelölt nagy mezőre visszavonulni, ahol elegendő táplálékot találhatnak; az elleneselekvők földönfutókká s az emberi igazságszolgáltatás prédáivá nyilatkoztattak. Másik ily ítéletet 1473-ban a lausannei püspök hirdetett ki ugyancsak a cserebogarak ellen. 1519-ben pedig egy svájci bíró a mezei

egereket idézte maga elé. Ezek ügyésze is kimenté az elmaradottakat és különösen haladékot kért a terhes nőtények részére. Ezeknek, valamint az egészen fiatal egereknek, a bíró csakugyan 14 napi haladékot engedett, a többi egereket azonban a helység területéről azonnal kitiltotta. Ez aztán igazán furesa! Lám a papok még ilyen együgyü eszközöktől sem riadtak vissza, hogy butítsák a népet.

Szellemszikrák.

* Ami nem érdemes, hogy többször elolvassuk, az az egy-szeri olvasást sem érdemelte.

* Ha azt akard, hogy a nők kedvesnek találjanak, magasztald a szépségüket; ha azt akard, hogy szellemesnek mondjanak, dicsérd az eszüket, s ha azt akard, hogy szeressenek, ne szeresd őket.

* Keresd azokat az asszonyokat, akik mindig szőnyegre hozzák az erényüket. Légy meggyőződve, csak azért teszik, hogy az uraknak kedvük támadjon lábbal tapodni a szőnyegen levő erényt.

* Aki hibáit megismeri: okos ember; aki hibáit bevallja: nemes.

* Az igazság könyveken alapul; kár, hogy a könyvek nem alapulnak igazságon.

* Légy inkább szolgaként dolgozó ur, mint urként henyelő szolgál.

* Férfi az, ki szavát tettel megtoldja. A valódi becsületnek nincs foltja.

* Az erények úgy elvesznek az önérdékben, mint a folyók a tengerben.

* A hajót egy horgonyhoz, s az életet egy reményhez nem szabad kötni.

* Születésünk: halálunk kezdete.

* Az embert könnyebb a betegségből, mint a tévhitéből kigyógyítani.

* Gyáva közönség arcátlan irodalmat teremt.

* A „szükség sokat nélkülöz: a „birtvány“ mindent.

* Mindenki azt kérde gazdag-e? de senki sem: jó-e?

* Igyekezzél tapasztalást szerezni; mert ez korábban vagy később, de egykor igen jó lesz arra, hogy meglásd önhibádat.

* Két emberrel sohase legyen pénzdolgod: a barátoddal és az ellenségeddel.

Humor.

)(Régi ismerősök. Bíró a vádlotthoz:

— No, ön már hatodszor áll itt!

Vádlott (barátságos arcot vág): Én is mindjárt ismerősnek találtam a bíró urat.

)(**Jutalom.** Zsugori ur, akit a kis-öccse meglátogat, tanakodik magában, hogy mit ajándékozzon a gyerekeknek. Egyszerre jó gondolata támad:

— Halld csak, Jóska, tudod, hogy most új huszkoronás államjegyeket fognak készíteni Nos, az elsőt, amely hirtokomba jut, meg fogom mutatni.

)(**Ellesett párbeszéd.**

Felsőleány: Van-e valami hatása a napsugaraknak a fekete kávéra?

Házi orvos: Nem tudom. Miért kérdi?

Felsőleány: Azért kérdem, mert láttam, hogy az ügyvéd ott a szomszédban soha sem ereszti le az ablakfüggönyét, bár hogy süt hozzá a nap, de mindjárt leereszti, ha a szobaleány a fekete-kávéját hozza.

)(**Hála.** A betörő köszönetet mond az ügyvédnek, aki „kiszabadította“.

— Nagyon le vagyok kötelezve, doktor ur; tessék válogatni, mit lopjak?

)(**Mentség.**

Atya: Már megint ilyen rossz bizonyítványt hozol haza, mi?

Bandi: Nem tehetek róla, édes apám.

Atya: Hát ki tehet róla?

Bandi: Kend, édes apám.

Atya: Hogy mered ezt mondani?

Bandi: Ugy, hogy a tanító azt mondja nekem: Olyan számár vagy, mint az apád. Nem is csudálom, hogy nem tudsz semmit!

)(**Váratlan hatás.**

Az atya majd kiugrik a bőréből örömeiben, de azért ildomságból kérdi:

— Ön megkéri leányom kezét? . . . Fiatalember, meggondolta ezt a lépést?

A kérő elgondolkozik.

— Hm . . . Csakugyan jó lesz még egyszer meggondolni.

És elmegy, hogy vissza se jöjjön.

)(**Kerülővel.**

Férj: Tudod-e, édesem, hogy az orvosok azt tartják, hogy a nőknek többet kell aludniok, mint a férfiaknak?

Nő: Ugy? És miért mondd ezt?

Férj: Azért, édesem, hogy ma este ne várj ám, hanem csak feküdj le szépen.

Világkrónika.

— Bécsben a szülésznők ujabban kerékpáron látogatnak el a hölgyekhez.

— Elpusztult tűzoltók. *Shota*, csehországi községben, a malomban tűz ütött ki. A tető beszakadt és romjai alá temetett 11 tűzoltót. Ketten meghaltak.

— Szerencsétlenül járt munkásképviseelő. *Delbaste* dr., a brüsszeli (Belgium fővárosa) városi tanács *szocialista* tagja, kizuhant a kocsiból és súlyos sérüléseket szenvedett.

— Ez is munkabér. *Patti* Adelina, híres énekesnő, Londonban énekel mostanában. Egy estére 15,000 forint fizetést kap. Hány szegény család tudna ebből megélni?!

— Ez is orvosság. Mexiko (Amerikai állam) Zantla nevű községében fekete himlőben megbetegedett a polgármester. A község lakosai lelőtték a szerencsétlent, hogy megmeneküljenek a ragálytól.

— Adósság miatt a halálba. Bauer Andor hivatalnok, Miskolczon föbe lőtte magát. Adósságai kergették a halálba.

— Gyilkosság vagy öngyilkosság. Nagy Istvánt, a nemzeti színház főruhatárosát, budapesti vas-utcai lakásán éjjel halva találták. Melléből törrel okozott sebből patagzott a vér. Vele lakó szeretőjét a gyilkosság gyanuja miatt letartóztatták. Ámde valószínűnek tartják, hogy Nagy öngyilkos lett.

— A Barcellónai gyilkosság. Barcellonában (Spanyolország) öt anarchistát lőttek agyon, egy nagy robbanás előidézésében való bűnrészesség gyanuja miatt. Ezenkívül vagy ötvenet súlyos fegyházbüntetésre ítélték. A szocialista sajtó és a tisztességes polgári lapok „törvényes gyilkosságnak“ nevezték ezt az ítéletet, mert a szerencsétlen elítéltek bűnösségét semmivel sem tudták bizonyítani. Ámde a spanyol burzsoázia fél és azért elretentő példákra van szükség.

— Prágában egy 13 éves kis leány öngyilkos lett. Nem akart az iskolába járni.

— Keletindióban nagy földrengés volt, a mely több száz embernek életébe került.

— Beszakadt templom. Medgyes-Bodzáson beszakadt a templom boltozata és maga alá temetett egy kovácsmestert, aki éppen imádkozott.

— A nyomor miatt *Uerdingen* nevű németországi községben egy anya gyermekével a Rajna folyamba ugrott. Mind hárman megfulladtak. A nyomor vitte őket a rémes cselekedetre.

— A pletyka áldozatai. Troppauban (Csehország) két asszony a vasuti sín pár közé állt beszélgetni. Annyira belemerültek a pletykázkodásba, hogy nem vették észre a közeledő gyorsvonatot, a mely minekettőjüket agyongázolta.

— Százak tűzhalála. Párisban rémes szerencsétlenség történt. Egy jótékonysági multság kedvéért felállított hatalmas deszkabódé kigyulladt és a tűz a bódében levő sok ember rémes pusztulását okozta. A veszedelem elvette az emberek eszét, és azok nyakra-főre tolongtak a kijárások felé. De csak kevesen érhettek ki a szabadra. A legtöbbször agyontaposták, míg másokat a tűz hamvasztott el. Körülbelül 150 ember pusztult el így és vagy 200 súlyosan megsebesült. A szerencsétlenül jártak egytől-egyig hercegek, grófok és bárók.

Szerkesztői üzenetek.

E. K. Budapest. Nagyon csinos. Köszönjük. Alkalmilag sorra kerül.

J. Lajos Budapest. Köszönjük. A talányokat a mint látja felhasználjuk. A verset talán.

T. János Budapest. Jó talányokat szívesen látunk.

Többeknek. „A tőke nyomorultjai“ című regényt egészben hat krajczárért köti be Dörner Károly könyvkötőmester, Budapest, VIII. Madách-utca 36. III. 8. Tessék odavinni.

Diszes bekötési táblák a regényekhez harmincz krajczárjával még mindig kaphatók a kiadóhivatalban. Garay-u. 32.

A „Népolvasótár“ jutalom képei még nem készek. Rövid idő múlva elkészülnek.

Szótalány.

— Ivanics L.-től —

Első három betűm emberek gyűneve,
Elsőt cseréld k-val, fali butor neve.
most eztet ha szépen megfordítva veszed,
Munkás ember neve, készít sok kenyeret.

Második tagomat sok iparnál üzik,
Nélküle jó kézmű ritkán keletkezik.
Hat, hét, és nyolczadik betűmet ha veszed,
Volt magyar királynak előnevét leled.

Végre e két tagot, ha együtt kimondod,
Hazánkat, reménylem ilyennek óhajtod.
A végső tagomat, ha egyedül ejted,
Kies Vasmegyébe község és szőlőhegy.

Végre, e három részt együvé foglalva,
Minden jó munkásnak az igaz jelszava.
Tizenkét betűmet ha jól összeszeded,
Ilyent magyar népem bátran követelhet.

*

A helyesen megfejtők közt három jutalmat sorsolunk ki. Az első jutalom: „Munkás dalok és szavaltatok“ című verseskönyv; a második: „A tudomány és vallás.“ írta Balázs Emil dr.; a harmadik: „A földmivelő munkásnép helyzete és feladata.“ írta Csizmadia Sándor, című művek.

A megfejtést és a helyesen megfejtők névsorát, valamint a jutalmak nyerteseit: a Népolvasótár 5-ik számában teszszük közzé. Megfejtési határidő: május 24-ike.

*

A „Népolvasótár“ első számában közölt képtalány megfejtése:
Jogot a munkásoknak.

Az első jutalmat, „*Petőfi Sándor költeményeit*“ nyerte: Sorits Márton Pécs, építő munkás szakegylet, Gyár-
uteza 8. szám.

A második jutalmat, „*Az igazi szocializmus*“ című mű-
vet nyerte: Tangel János, czipész, Budapest, VII., Szövetség-
utca 21. I. 2. sz.

Helyesen fejtették meg a talányt a következők: Teleki
András, vendéglős Zila, Morovitz Lajos Dunaföldvár, Tokody
József Hódmezővásárhely, Metz István Fogaras, Szőke Antal
B-Mágoos, Schaberl József Kolozsvár, Weininger Henrik Ungvár,
Knöplmacher Lajos Ó-Buda, Várady Imre, Feigelstock Adolf,
Juhász István, Krausz Márk, Hétes Géza, Korom István, Verner
Samu, Ivanits Lajos Budapest, Gvmbár Mihály B.-Kula. Ivanits
János Budapest, Hartvanszky Frigyes Pécs, Nagel Farkas Komárom,
Schnadenberger Ferencz Budapest, Süsz Adolf, Ondré Endre
Kispest, Orvecz István H.-M.-Vásárhely, Kondor József Budape-
st, Szücs István H.-M.-Vásárhely, Kondor József Budapest, Szücs
István H.-M.-Vásárhely, Csizmadia Julia asszony Orosháza, Löwin-
ger Mór, Oberlender Dávid Budapest, Nagy Sándor Szászváros,
Nagy Gábor, Mikla István Budapest, Brekméri János Szász-Régen,
Horváth Jánosné Arad, Sorits Márton Pécs, Szántó Bertalan Buda-
pest, Mandl Izidor H.-M.-Vásárhely, Gabrovics András, Molnár
József, Witrig József, Ploth Kálmán Budapest, Makay Lajos Csány,
Schuster Ede Arad, Regenye Ferencz Budapest, Takács Lajos
Orosháza, Süle Pál H.-M.-Vásárhely, Kömüves Ferencz Torda,
Láng Károly Budapest, Pap János Orlaj-Török, Késmárky Ágoston
Hajmáskér, Fazekas Ferencz, Zilahy József Budapest, Türi József
Czepléd, Matucsek Tivadar Sárospatak, Teleki András Zenta,
Valentovich András Czepléd, Szekeres István Bács-Szent-Tamás,
Deutsch Regina Orosháza, Schmidt György Kun-Szt.-Márton, Szabó
Pál Paks, Pikler Lipót Budapest, Fabsits-Gyula Ó-Buda. Gara
András Temerin, Bodó Imre, Nikolai Trifon Baróth, Lill Antal
Pécs, Scherer András, Röder Juliska, Tornál András, Sárközy
Mihály, Udár István Budapest, Pápay Ferencz Budapest, Fischer
Pál Szász-Régen, Hradil Cziril Felső-Kispest, Fischer Gyula, Szücs
László, Radivay István. Vajda Antal Budapest, Eiben Edmund
Szász-Régen, Tangel János Budapest, Marinovszky Ferencz Szász-
Régen, Gaal Miksa B.-Szt.-Tamás, Kraus Sándor, Kozma Péter,
dr. Balázs Adolf, Bellány János, Rezsonya Pál, Stern Salamon,
Varga Antal, Bilik Ferencz, Piller Károly, Németh János Budapest,
Tóth Sándor Budapest, Ungváry Lajos Budapest, Gogolya Mariska,
Gonda Ede, Gonda Bertalan Budapestről, Szőke Lajos Budapest,
Bakij Károly Budapest, Nagy József Pécs, Markgraf Józsefné
Budapest, Boros Péter Sárvár, Ivánits Mihály Budapest, Fürst
Antal Budapest, Tóth Imre Budapest, Stergerits István Mosony,
Varju Károly Budapest.

Nyom. a „Vörösmarty“ könyvnyomdában, Budapest, Mozsár-utca 8.